

Jaz, midva in mi

Kolo in vlak

MOJCA LOGAR

profesorica geografije in zgodovine

Obiskala sem precej srednjeveških festivalov in imam predstavo, kako to izgleda. Veliko sem pričakovala, dobila pa sem precej manj. Najbolj avtentični rokodelci so na svojih stojnicah nudili lesene izdelke in igrače, ščite, meče, čelade, kvačkane inpletene izdelke. Pristni so bili še izdelovalci nakita, vse ostalo je bilo kar nekaj. Daleč, daleč stran od ponudbe rokodelcev na tovrstnih festivalih v naših krajih. Nastopila je folklor, glasbene skupine z ljudsko glasbo, pripravili so

katapult, ki je izstreljeval balone z vodo. Kar naenkrat so se po trgu začeli poditi moški, ki so bili oblečeni v bike. Na glavi so imeli masko, za pasom rep in v rokah bič, pred njimi pa so bežali otroci. Nekajšen približek biko-borb, ki so v Španiji tradicija. Vedno več je ljudi, ki tovrstni zabavi nasprotujejo. Zvečer je bil na bližnjem travniku rock koncert in vse to so reklamirali kot srednjeveški festival. Pokrajina Kastilija, po kateri sva se vozila glavino časa, je ena velika planota, pusta in prazna. Sem in tja se pase živina. Vasi so prazne, sprehajajo se stari in onemogli ljudje, mladih je malo. Povsem razumljivo je, da nasprotujejo želji Baskov in Kataloncev, da bi se odcepili od Španije. Kdo bi dopustil izpustiti svoj najbogatejši in najbolj razviti del dežele. Vsaka

Najbolj enostavno in trajnostno je kombinirati vlak in kolo.

najmanjša vas ima cerkev, ki je razkošno opremljena z več zlatimi oltarji. Takoj pomisliš, da na tako pusti zemlji nobena oblast od desetih ne dajate ni mogla zgraditi tako mogočnih in bogatih cerkva. Vse zlato in drugo bogastvo so Španci pripeljali

iz Latinske Amerike. Torej si lahko predstavljate, kako bogato so okrašene cerkve in palače v velikih mestih. Eno takšnih je Salamanca. Mesto je pod zaščito Unesca in je res veličastno. Univerza in Ljubljani je pred leti praznovala stoto obletnico, Salamanca je univerzo dobila že leta 1218 in spada med najstarejše v Evropi. Pogosto sva dala kolo na vlak, ki je sodoben, hiter, udoben. Je najbolj trajnosten način prevoza, ni pa najcenejši. Ne vem, kako je mogoče, da je letalo cenejše kot vlak. Zelo reklamirajo vožnjo s podzemno železnico v kombinaciji s kolosom, precej bolj komplicirano pa je umestiti kolo na avtobus. Ta lahko sprejme le nekaj kolesarjev. Kolo so postavili v spodnje bokse za prtljago, zaviti ga je treba v posebne vreče, kar za potnike ni prikladno. Od Salamanca sva do Portugalske zopet kolesarila. Bila je dolga in lepa pot, planota, sončnice, redke vasi in malo ljudi. V eni od takih oddaljenih vasi sva srečala človeka, ki je nosil majico z napisom Slovenija. Hči je bila na študijski izmenjavi v Ljubljani in oče je ponosno nosil majico z napisom naše dežele. Ko tako že več kot 100 kilometrov voziva proti zahodu, se v daljavi kažejo gore, to pa je že Portugalska.

8372

JANEZ LOGAR

zakonski in družinski terapevt

Toliko je obeliskov v mestecu na vzhodu Bosne. To je bil cilj mojega obiska Balkana. Potoval sem sam. Rahló balkansko vzdušje se je začelo na letalu za Beograd, precej več na avtobusu do Novega Pazarija. Mesto s pretežno muslimanskim prebivalstvom (Bošnjaki). Stara Čaršija spominja na Bašaršijo v Sarajevu: mešanica sedanosti in preteklosti, srbstva in islama, tradicije in novih tehnologij, veliko ženski nosi naglavne rute; burke, ki prekrijejo celo telo in obraz, so le redke, mešanica neobritih, dolgobradih moških in urejenih poslovnežev, čevapčičev

in raznašalcev hrane na kolesih ... Napetosti v zraku ni čutiti, verjetno je ključni razlog za to solidna politična vključenost vseh narodnosti v družbo in verjetno so se prav zato izognili zadnji balkanski moriji.

Povsem drugače je na vzhodu Bosne. Potrebno je veliko previdnosti, kaj koga vprašati in kako se pogovarjati o »resnicah« med narodni in še posebej o »resnicah« v zadnji vojni. Kljub zgodovinskim dokazom si oba naroda različno razlagata iste zgodovinske dogodke. Skoraj nerazumljivo je, kako veliko moč ima na človeka ideologija. Vstop v Srebrenico je šokanten. Nekaj kilometrov pred tem krajem je pokopališče umorjenih Bošnjakov. 8372 obeliskov spominja na grozote, ki jih lahko stori človek človeku. Mir, spokojnost, jok obiskovalcev, obeliski vsenaokrog, 8372. Travnik obeliskov. 8372. Sprehod spoštovanja do umrlih te ne more pustiti ravnodušnega. 8372. Razen če si omejen z ideologijo večvrednosti, z ideologijo religij, z ideologijo norosti. Prišel sem se v imenu človeštva opravičiti vsem tam pokopanim. Njihov bog jih je zapustil, drugi bog jim ni dal opore. Človeška zloba je požrla oba. Odprla so se jim le vrata pekla. S človeško pametjo

ni mogoče razumeti. 8372. V nekaj dneh leta 1995. 8372 mož. sinov, očetov, vnukov. Brez razloga – samo ker so živeli svojo vero in svojo drugačnost. Na obelisku je napis: »Ne recite za one koji su na Allahovom putu poginili: Mrtvi su. Ne, oni su živi ali vi to ne osjećate.« Prevod: Ne recite za tiste, ki so na Allahovi poti umrli, da so mrtvi. Ne, oni so živi, le vi se tega ne zavedate. Konec prevoda.

8372

Trpljenje, ki je bilo s tem dejanjem povzročeno, živi naprej. Drevesa, voda, prst, narava ga ne morejo posrkati. Tako ostanemo živemu trpljenju na razpolago le človeška bitja, ki ga moramo odigravati naprej. Toliko žalosti, obupa, nemoči in groze je težko najti na enem mestu. Ljudje so se mi zahvalili, da sem jih obiskal z namenom poklona 8372. Globoko so me pretresla srečanja z domačini, potomci 8372. S svojimi zgodbami živijo naprej v borbi za preživetje. Med etnične in medverske napetosti pa tudi. Kot že stoletja. Domovsem se vračal v kombinaciji avtoštopa in avtobusa. Iz Bosne namreč dnevno vozi veliko avtobusov proti Avstriji, Nemčiji, Luksemburgu – vsi skozi Ljubljano.

Zgodba o Janu (1)

MAJA BERTONCEJ

raznolikost in vključevanje

Jan Maletič je star 28 let. Skušaj živeti čim bolj običajno življenje. Hodi v službo, rad se vozi z motorjem, ima partnerico ... Ima pa tudi omejitve, ki jih prinaša njegovo zdravstveno stanje. Bil je drugi v Sloveniji in je trenutno najstarejši, ki je odvisen od parenteralne prehrane, kar pomeni, da za preživetje potrebuje umetno hrano. Razlog je sindrom kratkega črevesa.

Zapleti so se začeli že dan po rojstvu. »Pričakovala sem dvojčka in upala, da bo vse potekalo brez težav. Nepričakovano sta se rodila mesec in pol prezgodaj. Ob samem rojstvu niti ni bilo posebnih težav, razen dihalne stiske pri Janu. Drugi dan pa so ugotovili, da ne odvaja privega blata – mekonija. Premješčen je bil v UKC Ljubljana, kjer so mu napravili ileostomo – izpeljavo črevesja na trebušno steno. Peti dan so zaradi sepse na Pediatrično kliniko v Ljubljani premestili še njegovo dvojčico Ivo. Zelo je bilo težko.«

čas po porodu opisuje njuna mami Danica Kopač Maletič. Jan je bolnišnico zapustil, ko je bil star štiri mesece. Takrat je prvič prišel domov, kjer sta ga že težko pričakovala starša in tri sestre.

Imel je različne terapije in lepo napredoval. Ko je bil star dve leti, so se zdravniki odločili, da mu operativno vzpostavijo normalen prebavni trakt. »Po nekaj dneh so se začele težave. Stanje po razmeroma rutinski operaciji, ki pa je na koncu tra-

»Moja največja želja je bila, da se z možem naučiva ravnati s katetrom in infuzijami in da se vrnemo v domače okolje.«

jala kar devet ur, se mu je izrazilo poslabšalo. Odstraniti so mu morali večino črevesja,« pravi Danica Kopač Maletič, Jan pa dodaja, da je vse skupaj prestalveč kot dvajset operacij. Rešili so ga, ga ohranili pri življenju, pristal pa

Danica Kopač Maletič s sinom Janom / Foto: Maja Bertoncej

je na parenteralni prehrani. »To je umetna hrana, ki si jo moram vsak dan 12 ur davajati po vsaj enem velikem katetru neposredno v pljučno veno. Posebej zame jo pripravijo v UKC Ljubljana, glede na trenutne potrebe telesa. Je zelo kompleksna. V hladilniku obstane en teden, tako da mi jo taksist pripelje vsak ponedeljek, prav tako tudi material, ki ga potrebujem. To so fiziološke raztopine, zloženci, seti za katete ...« pojasni Jan. Potrebno je strogo aseptično delo, ki ga sedaj opravlja sam, saj se je že odselil na svoje, dolga leta sta za to skrbeli starša.

»Po mesecu dni strahu so nas seznanili s tem, kaj nastali položaj pomeni za družino. Bil je zelo velik šok. Nismo vedeli, kaj nas čaka. Drugi v Sloveniji smo bili na tem, prej so večinoma vsi umrli. Pravijo, da smo bili poslani zato, da se je medicina tudi v Sloveniji na tem področju razvijala. Na to moramo gledati pozitivno. Moja največja želja je bila, da se z možem naučiva ravnati s katetrom in infuzijami in da se vrnemo v domače okolje. Kmalu nam je Jana res uspelo pripeljati domov, nismo pa si predstavljali, da bo delo tako zahtevno. Bil je v domačem

okolju, kar je bilo za njegov psiho fizični, telesni in socialni razvoj vsekakor najboljši,« pove Danica Kopač Maletič in nadaljuje: »Začetki so bili zelo težki in z omejitvami, smo pa želeli živeti čim bolj normalno. Nesprijetnih noči je bilo veliko. Jan je zadnji, četrti otrok v naši družini in edini fant. Sestre so ga lepo sprejemale, prav tako tudi drugi. Nismo ga izolirali. Z njim smo šli tudi ven, kar pa je bil na začetku, ko je bil 24 ur, priključen na umetno hrano, velik povdign. Postopoma se je ta čas krajšal. Vse to je treba vzeti v zakup. Medicina je napredovala in tudi materiali. Včasih so bile črpalke težke deset kilogramov, danes ima okrog 500 gramov. Vesela sem, da grede tudi pri nas stvari naprej, čeprav je število bolnikov na parenteralni prehrani majhno, le okrog petnajst jih je. Medicina napreduje in morda bodo pa kdaj lahko iz njegovega črevesja dali celice na gojišče in črevesje podaljšali ... Zamislili v naših glavah so verjetno velike, želje še večje, sprejemamo pa to, kar trenutno imamo.« (Se nadaljuje)